

figuren van
eer, dat Joris
met hem de
ogste toppen

als dichter?
n de diepste
id en dus de
doorschijnt",
zoeken, waar
wording niet
t in de sfeer
n de ziel" is

sualisme en
regens de bij-
en intellect-
er, nu eens
elders van
ierige aristocr-

Woestijne's
subtiel voor
st leven, de
en door die
besef van de
ngen en zoo
evansdrift en
orverrinning
i opvoert tot
doorgevoerde
alisme. Daar-

roote lyrische
e voelen sen-
en inkeer tot
jeve van den
waarwording
beschouwing"

de neiging
pen van alle
n is het de
neele en dat
dat is: het
immer wisse-

en, dat v. d.
ste atmosfeer
dichter zijn
Langendonck

weinig hem
i daar". Zoo
rlaten, harts-
een ziel, die
n kleuren die
en van woer-

en opbindt, de
nnen zijzelve

zoo ver van
beteekenis is
kort en dui-
heid van het
jue) geeft de
nsche natuur,
ik leven....

afdoende aan-
ijke levenssta-
ook nog door
ment, dat ten
g beslist. Ten
gt dat element
die innerlijk
ethischen zin-
stijne's betee-

d. Woestijne
neet tracht ik
at ik wil, dat
alles staan"

zen gegeven
ndt, wat be-
vel een Gods
Oever, — dat
onlijke fictie"

een geloof in
genover eigen
tenkelijke uit-
ten hem: het
ivistische per-
eefte aan sym-

reeds wazige
schap zoover
erd naar zijn
eenling-ethiek
ekende citaat
duidelijk als
ten aanzien
n deze dicht-
religieuze en

met het dubbele
en". Goddelijke

Gert. in „Me-

en", p. 115 (188)

reuk van Prospe-

25 en 74
tische Warande"

het ethische, maar dan tegenover het positieve
daar, hier in absoluut afwijzenden zin.

En dan is voor christelijke literatuurbeschou-
wing de slotson, die we al zoo dikwijls hebben
geformuleerd met betrekking tot de moderne lite-
ratuur: dat we zeker de betekenis van Van de
Woestijne als dichter, ook als historische figuur
in de Vlaamse letterkundige geschiedenis, er-
kennen, dat we de schoonheid van zijn verskunst
als verskunst zien (zij het niet altijd duidelijk door
het complexe daarvan) maar dat we haar niet
kunnen waardeeren, omdat ze van gansch anderen
geest is, dan die, waaruit wij wenschen te leven.

We gaven het dichterbeeld in dit artikel voor een
goed deel langs den weg van imitatie, opzettelijk,
omdat een weerspiegeling van den indruk, dien
deze kunst gemaakt heeft en maakt op de be-
schouwers van onderscheidende aard en aanleg
n.l. de meest bevreemdende mogelijkheid bood onzen
lezers iets van Van de Woestijne's dichterschap
te doen zien. 't Is als het opvangen van lichtbundels
in één spiegel, om al het verkregen licht te werpen
op het te beschouwen object.

Voegen we aan dit artikel nog toe de medede-
ling, dat bij Enschedé en Zonen te Haarlem als
feestuitgave bij deze gelegenheid is verschenen een
bloemlezing uit Van de Woestijne's werk, samen-
gesteld door J. Greshoff. De oplage ervan is echter
zeer beperkt.

C. T.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Staat en Maatschappij.

I.

Het zijn wel zeer groote woorden, die hier als
opschrift boven staan en misschien zou het beter
zijn, het weinige, dat ik te zeggen heb van een
ander opschrift te voorzien. De bedoeling is toch
slechts er aan te herinneren, dat wij zoowel aan
den staat als aan de maatschappij een eigen taak
en een eigen plaats toekennen en van meening
zijn, dat beide door eigen wetten worden be-
heerscht.

Is het noodig deze oude bekende waarheid weer
in herinnering te brengen?

M.i. moet op deze vraag worden geantwoord:
„Helias wel".

Hoe dit komt? Een heel complex van oorzaken
valt aan te wijzen.

Allereerst door onzen strijd tegen het libera-
lisme, dat optrad met de leer der staatsonthouding.
Van deze leer hebben onze menschen, en terecht,
een diepgewortelden afkeer.

Deze afkeer is niet enkel te verklaren uit prin-
cipiële overwegingen, noch minder uit een helder
inzicht in de positieve staatszaak. Integendeel, veel-
eer heeft het zien van de maatschappelijke mis-
standen die ontstonden door den groei der industrie
en het op ruime schaal toepassen der machine,
juist de uitnemendste mannen geïnspireerd tot ver-
zet tegen een staatsbeschouwing, die zulke toe-
standen kon doen ontstaan en voortbestaan, zon-
der een hand uit te steken tot leniging van den
nood en bescherming van den zwakke.

Aangegrepen door de sociale ellende heeft men
toen om een bepaald doel te bereiken de leer der
staatsonthouding met kracht bestreden. Deze strijd
is lang en zwaar geweest en de opgewekte emoties
trillen na in breede lagen des volks. Reeds
om deze reden zou het niet te verwonderen zijn,
indien sommigen door reactie den juisten kijk op
de taak van den staat zouden verliezen.

Een andere oorzaak, die in dezelfde richting ge-
werkt heeft, is de onwikkeling der techniek. Nieuwe
belangen kwamen op en eischen regeling en
voorziening. Telefoon, telegraaf en post, waterlei-
ding, gas- en elektriciteits-bedrijven en zooveel meer
plaatsten niet enkel de practijk maar ook de theorie
voor onvoorziene moeilijkheden. 't Gevolg was,
dat de praktische nood tot handelen dwong en daarna
de theorie zich opmaakte om noodgedwongen een
rechtvaardiging te geven. Niet altoos was dit mak-
kelijk, en niet altoos lukte 't evengoed, maar het
resultaat was dan toch, dat de overgrootste meer-
derheid tenslotte den gang van zaken bevredigend
vond.

De staatsrecht-theoretici hebben de oude gedachte
van den politiestaat verlaten en zijn bijna voltallig,
zij het dan ook langs onderscheidene wegen, aan-
geland bij den cultuurstaat. Deze laatste staats-
opvatting heeft tot inhoud, dat de staat met alle
middelen de cultuur moet dienen. Welke conse-
quenties hieruit volgen is niet in één woord te
zeggen. Lang niet allen, die van een cultuurstaat
spreken denken daar gelijk over.

Als derde oorzaak van de uitbreiding der staats-
taak, moet genoemd worden de invloed der sociaal-
democraten.

Het marxistisch socialisme is wetenschappelijk
en practisch één groot fiasco. Gezien uit den ge-
zichtshoek der marxistische beginselen is het één
lange historie van aanpassing en verwatering op
alle punten. Ook de houding tegenover den staat
is radicaal gewijzigd.

Bij Marx was de staat het instituut waarin bij
uitnemendheid het kapitalisme triomphen viert en

de komst van de nieuwe orde van zaken zou dan
ook worden voorafgegaan door de ineenstorting
van den staat.

Bij stukjes en beetjes is deze beschouwing uit-
geleverd. De strijd tegen den staat maakte plaats
voor onverschilligheid ten opzichte van dit kapi-
talistisch gedoe. Voor de onverschilligheid kwam
vriendelijkheid in de plaats en thans is men er
in het socialistisch kamp van overtuigd, dat alle
idealen vervuld zullen worden naarmate het ge-
luk de staatsmacht te stellen in eigen dienst. Zoo
kwam er een onbegrensde staatsvergoding en deze
bleef niet geheel beperkt tot de geleerden der
strijdende proletariërs.

Waar er ook maar iets hapert in de maatschappij,
daar moet de staat ingrijpen. De staatsmacht ge-
neest alle kwalen, buigt alle kromme verhoudin-
gen recht. De ongelijke bezits- en inkomens-ver-
deling moet door den staat herzien worden, eco-
nomische wetten moeten door den staat buiten
werking gesteld, de productie moet door de staats-
macht in goede economische banen worden geleid.

Ook het stelsel van distributie moet herzien
worden en 't is alweer de staat, die in concu-
rentie met den middenstand moet optreden om
tot betere regeling te komen. Zelfs wordt propa-
ganda gevoerd voor het denkbeeld om door middel
van de staatsmacht een bepaalde godsdienstige
overtuiging te doen aanvaarden en allen valschen
godsdienst uit te roeien.

Van uiterst links tot uiterst rechts zijn de spo-
ren te zien van een staatsopvatting, die karakter
en doel van den staat miskent en deze maakt tot
een soort voogd over elke levensuiting.

Meerdere oorzaken zijn te noemen, doch wij laten
het hierbij.

Onder den invloed van deze stroomingen is ook
in onzen eigen kring de juiste opvatting van de
staatszaak min of meer zoek geraakt en wordt
vooral op het terrein der gemeentepolitiek gehan-
deld alsof alles wat op zichzelf wel nuttig of
wenschelijk zou zijn, nu ook reeds daarom behoort
tot de plichten der onderscheidene overheids-
organen. Toch is niets minder waar dan dat.

E. VISSER.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

De menschenlijke zijde.

Het Evangelie heeft twee zijden, een Goddelijke
en een menschenlijke. Het predikt enerzijds Gods
souverein bestel in verkiezing en verwerping en
in de bijzondere voldoening van Christus alleen
voor zijn uitverkorenen. En anderzijds de roeping
en den eisch van geloof en bekeering.

Geen van beide zijden mag worden verwaar-
loosd. Wij hebben in onze prediking ook aan ver-
doelden en van het Evangelie vervreemden niets
anders te doen, dan het Evangelie door te geven,
zonder er iets, ook het kleinste en geringste, aan
te veranderen.

Daarom houden we vast aan wat eerder werd
genoemd de Goddelijke zijde van het Evangelie.
Daarom mag de arbeid der Evangelisatie nooit
een ander Evangelie prediken, dan dat tot basis
en veronderstelling heeft die Goddelijke zijde.

Maar daarin schijnt een moeilijkheid te zijn. Dan
komt de vraag, of er dan op het Gereformeerde
standpunt nog wel een Evangelie overblijft, dat
aan de menschen kan worden gepredikt.

Meer dan eens is het mij, en vermoedelijk ande-
ren onzer met mij overkomen, dat men zijn ver-
bazing uitsprak over het feit, dat een Gerefor-
meerde aan Evangelisatie deed. Dat kan immers
niet! Gereformeerd zijn en Evangelie prediken aan
die vervreemd zijn van God, die twee sluiten
elkander uit, meende men.

Als men gelooft aan verkiezing en bijzondere
voldoening; als men niet kan zeggen, dat Christus
voor allen gestorven is, en dat nu allen kunnen
zalig worden, dan blijft er geen boodschap over,
aan de menschen te brengen.

Zoo is de beschuldiging, tegen ons ingebracht.
Want de Gereformeerde boek is die, waar de
slagen vallen.

Soms heeft de een of ander zich door deze
bedenkingen laten verleiden tot het prediken van
een „Evangelie" ietwat in den trant van het Leger
des Heils enz.

En dat mag nooit. Noch in proza, noch in
poëzie mag men de boodschap brengen met het
accent van het Universalisme: Ge kunt allen zalig
worden, want van Gods zijde is alle verhoeding
weggenomen. Het wachten is nu alleen maar op
wat de mensch zal doen.

Dat mag niet worden gebodschapt, want dat
is een leugen. En het „Evangelie" van den leugen
is geen Evangelie, maar brengt niets dan een
fata morgana.

Toch blijft er wel een Evangelie over, dat aan
allen zonder onderscheid kan worden gebracht.

Men behoeft maar de prediking van de apos-
telen te lezen, die zij hebben gebracht, om te
weten te komen, wat aan de menschen mag en
moet worden gepredikt.

Ze zijn nooit opgetreden met de boodschap, dat
Christus voor hen gestorven was, en dat ze dus
nu allen konden zalig worden. Maar alleen met

deze prediking: bekeert u en gelooft het Evan-
gelie.

Zoo predikte reeds Petrus op den Pinksterdag:
„Bekeert u, en een iegelijk van u worde gedoopt
in den Naam van Jezus Christus tot vergeving
der zonden", Hand. 2:38. Later heeft hij in dezen
zin telkens weer gepredikt, Hand. 3:19, 10:42, 43.

En later heeft Paulus niet anders gedaan. Lucas
deelt ons enkele typen mee van de zendingspre-
diking van Paulus. In Athene verkondigde hij: „God
dan, de tijden der onwetendheid overgezien heb-
bende, verkondigt nu allen menschen, dat zij zich
bekeeren", Hand. 17:30.

En in zijn verhoor voor Festus en Agrippa
deelt Paulus mede, dat zulke prediking hem door
den Heere Christus zelf bevolen was, toen hij
geroepen werd op de reis naar Damascus. Toen
heeft immers de Heere hem gezegd: „Hiertoe ben
Ik u verschenen, om u te stellen tot een dienaar
en getuige der dingen... verlossende u van dit
volk en van de heidenen, tot dewelke Ik u nu
zend, om hun oogen te openen en hen te be-
keeren van de duisternis tot het licht, en van
de macht des Satans tot God; opdat zij vergeving
der zonden ontvangen, en een erfdeel onder de
geheiligden, door het geloof in Mij", Hand. 26:18.
En daarmee in overeenstemming zegt Paulus tot
Agrippa, steeds te hebben „in het geheele land
van Judea, en den heidenen, verkondigd, dat zij
zich zouden bekeeren en tot God bekeeren, wer-
ken doende, der bekeering waardig", vs 20.

Zóó is dus de prediking van Paulus geweest,
aan Joden en Heidenen gebracht. Niet de mede-
deeling, dat hun zonden zijn verzoend en ze nu
slechts hebben aan te nemen, wat voor hen ge-
reeld ligt. Maar het bevel tot geloof en daaraan
vastgeschakeld de belofte van de vergeving op
het komen in geloof.

En zoo moet dus ook de prediking van het
Evangelie zijn, die onze Evangelisatie-arbeiders
brengen. Zóó is de menschenlijke zijde van het Evan-
gelie.

Dan is er ruimte genoeg voor een Evangelie,
dat waarlijk dien naam verdient. Het Evangelie,
dat wij hebben te brengen, behoeft niet te zijn
de boodschap, dat het getal der verkorenen toch
vaststaat, en dat er dus van de zijde van den
mensch niets te doen overblijft dan afwachten.

Dat zou geen Evangelie zijn, geen aanbieding
des heils. Niets dan een mededeeling, die men in
zekeren zin voor kennisgeving had aan te nemen.

Maar als wij als Gereformeerden het Evangelie
brengen aan de voorwerpen der Evangelisatie, heb-
ben we metterdaad een aanbieding Gods en een
ernstige roeping. Het bevel van geloof en beke-
ring en de belofte van vergeving.

Dat mag aan allen zonder eenig onderscheid
worden gezegd.

Daarmee kom ik tot een eenigszins moeilijke
kwestie. De vraag komt op, wat nu eigenlijk wel
aan die gemengde schare mag worden gezegd.

Ze kan niet worden aangesproken in den trant
en met de veronderstelling waarin de gemeente
wordt aangesproken. Die gemeente is de vergade-
ring der geloovigen. Wel weten we, dat er kaf
onder het koren is, en zal de prediking voor de
gemeente hiermee ernstig rekening hebben te hou-
den met de veronderstelling, waarin de gemeente
anders beschouwen dan de schare, die als voor-
werp van Evangelisatie op straat of in een ver-
gaderlokaal het Evangelie hoort.

Van die schare weten we niets, dan dat ze
buiten het Evangelie staat. En dienovereenkom-
stig moet ze worden behandeld in de toespraak
en het lied en het geschrift.

Niet als broeders. Niet in de veronderstelling
der liefde, waarmee we voor de gemeente plegen
te staan. Met geen andere veronderstelling, dan dat
het verlorenen zijn. Zondaars, die buiten Christus
staan. Zonder God en geen hoop hebbende. Op
reis naar het verderf. Dat is de veronderstelling
van al wat in den arbeid der Evangelisatie wordt
gezegd en gedaan.

Het is waar, in onze samenkomsten zijn ook
vaak menschen, die we mogen houden voor Chris-
tenen. Van onze eigen of van een andere Kerk.
Soms zelfs in grooter getal, dan de eigenlijke voor-
werpen der Evangelisatie. Maar dat mag aan het
karakter van toespraak en lied niets veranderen.

Men zou geneigd wezen, in de voorwetenschap,
dat een groot percent der te verwachten hoorders
Gereformeerden zullen zijn, de toespraak in deze
vergadering daarnaar te richten en een soort een-
voudig preekje te houden op dezelfde basis als
ook in de samenkomsten der gemeente geschiedt.
Maar zoo mag het niet. Hoeveel van onze eigen
menschen ook onder de gemengde schare mogen
zijn — het doet er niet toe: het blijft een schare
van verloren zondaars, aan wie het Evangelie der
verzoening wordt gebracht. Bevel en belofte moet
worden gebracht, in de veronderstelling, dat het
verdoelden en van het Evangelie vervreemden zijn.
tot wie de boodschap komt.

Maar als dan de vraag komt bij „den spreker
van dezen avond" gedurende zijn voorbereiding
voor de samenkomst, wat hij nu eigenlijk al en
wat hij niet zeggen mag in de samenkomst —
dan hoede hij zich voor twee uitorsten.

Eenerzijds voor het gevaar, dat hij verzeilt in

de wateren van het Universalisme met een prediking, dat aller schuld is verzoend en de zondaar nu nog maar alleen behoeft te komen om aan te nemen. Zoo mag het nooit worden gezegd. Dat is niet naar de Schrift en daarom ook niet Gereformeerd.

En anderzijds hoede de spreker zich voor de meening, dat op dat Schriftuurlijke standpunt feitelijk niets kan worden gedaan dan spreken van het alleen voor de verkorenen gebrachte offer van Christus. Want ook dat is niet naar de Schrift.

Verkiezing en bijzondere voldoening zijn de achtergrond en het fundament van de prediking. Maar een fundament blijft immers steeds onzichtbaar.

Van het fundament zwijgen we in den regel, om alleen te brengen het woord, dat God ons beveelt, gelijk boven werd gezegd. Dat bevel en die belofte mogen aan allen zonder onderscheid worden gebracht, zonder eerst te vragen, of de hoorders wel uitverkorenen zijn.

Zóó heeft de Heere het bevolen. En Hij heeft erbij beloofd, dat die prediking vrucht ten eeuwen leven dragen zal.

C. B.

PERSCHOUW.

Over Maria.

In „Het Schild“ (roomsch) schrijft een redacteur:

De dood en het lijden zijn in den tegenwoordigen toestand van het gevallen menschedom inderdaad de straffen der zonde. Want God had den mensch ook de onsterfelijkheid des lichaams geschonken. Maar vergeet niet, dat die onsterfelijkheid een buitennatuurlijke gave is, want de mensch is, als zamengesteld uit ziel en lichaam, van nature sterfelijk. Ook Maria. Nu was de doodstraf zeker niet uitgesproken tegen Maria, de Onbevleete, maar toch werd haar het buitennatuurlijk voorrecht der onsterfelijkheid van den onschuldigen Adam niet geschonken. Zeker vooral, omdat zij als Moeder van haar Zoon, die sterfden zou, hierin gelijkvormig zou zijn. Ook de nieuwe Eva moest drinken uit den lijdenskel, dien de nieuwe Adam (Christus) ledigen zou, om de rechtvaardigheid Gods te voldoen. Ook Maria moest lijden, om voor haar kinderen een moeder van barmhertigheid te worden en ons hare kinderen door haar geduld een voorbeeld te zijn. En nog andere redenen kunnen wij aanhalen. Maria is gestorven, maar niet ziekte of ouderdom hebben haar uit het leven weggenomen, maar haar amachtende liefde voor God. Haar dood kende geen bitterheid.

Christus, die menach en God was, heeft vrijwillig op zich genomen die gebreken en lasten, welke het gevolg zijn van de onvolmaaktheid der menscheijke natuur. Hij werd vermoed, leed honger en dorst, leed lichaamspijn en stierf tengevolge van bloedverlies op 't kruis. Maria onderging die onvolmaaktheden, krachtens den wil van God. Uit zichzelf had zij niets, alles had ook zij van God, om Christus. En zoo moeten wij zeggen, dat het Gods wil was, dat zij stierf en leed, ook al had zij geen zonde, maar als natuurlijk gevolg van haar menscheijke natuur.

En in „Pniël“ schrijft dr. J. H. Gunning J. Hzn:

Slechts korten tijd is Jezus tegelijk met haar zonen en Jezus' discipelen in Kapernaüm geweest (Joh. 2:12). Later was zij weer in Nazareth en was zij buiten de mogelijkheid eenigen invloed uit te oefenen op de heilige taak, die Zijn Vader in de hemelen — en die alleen — Hem had opgedragen. Maar één's toch lezen wij van een ontmoeting van Jezus met Zijne moeder, toen hij midden in Zijne werkzaamheid was. Zijne moeder en Zijne broeders wilden Hem eens spreken, vermoedelijk wel (zie Mark. 3:21) om Hem dit gevaarlijk leven, dat Hem met de machtigen des volks in botsing brengen moest, te ontraden en Hem er van af te brengen; maar Hij stond hen niet toe Hem te naderen. Hij liet zich niet storen of afhouden van Zijne roeping (Matth. 12:46 verv.; Mark. 3:31 verv.; Luk. 8:19 verv.). Ook hier handhaaft Jezus Zijne volkomen onafhankelijkheid: aan Zijns Vaders wil weet Hij zich gebonden, maar Zijne moeder heeft Hem geen aanwijzingen te geven. Het zal Maria zeker evenals elke vrouw zwaar gevallen zijn te bespeuren dat zij op haar opgroeienden zoon geen invloed meer kon uitoefenen, maar zij moest het leeren, en zij heeft het geleerd, in Jezus, haar eigen kind, te gelooven en Zijne discipelen te worden.

Deze zware weg is ook voor haar niet zonder een zware innerlijke crisis geweest. Wel bewaarde zij, gelijk er geschreven staat (Luk. 2:19), de wondervolle gebeurtenissen, die met Jezus' geboorte samengingen, in haar hart, maar er is toch ook een tijd geweest waarin de Zinnen, Zijn eigen familieleden, aan Hem twijfelden, ja meenden dat Hij Zijn verstand verloren had (Mark. 3:20, 21). Dat staat in hetzelfde hoofdstuk waarin wij lezen over het pasvermelde bezoek van Maria met haar zonen bij Jezus. En deze zelfde Evangelist heeft ook het woord des Heilands opgeteekend (6:4) dat een profeet nergens minder gederf is dan in zijn vaderland en bij zijn verwanten en in zijn eigen huis. Waarom zou Maria een uitzondering hebben gemaakt op dezen twijfel? Het ongelooft zijner broeders wordt uitdrukkelijk vermeld (Joh. 7:5).

Later is zij zeker, door dezen donkeren weg van twijfel en wankele moedigheid, tot volle berusting, tot volkomen overgave, ja tot het heldhaftige geloof gekomen, dat haar zelfs onder het vreeselijk kruis van haren Eerstgeborene deed stand houden. En wanneer de stervende Verlosser nog aan het vloekhout geklonken, waar Hij ook h a r e zonden droeg, haar een woord van toedere, zorgende kinderliefde wijdt, heeft Jezus daarmede bewezen dat Hij, ondanks alle zelfstandigheid, tot aan den laatste dag Zijns levens toe het gebod Zijns Vaders heeft willen gehoorzamen: „eert uwen vader en uwe moeder“ (Joh. 19:25—27).

Even later:

Welk een onderscheid tusschen deze soberheid des Bijbels en alles, wat de Roomsche Kerk in den loop der eeuwen over Maria heeft vastgesteld! Voor ons, Protestant, is en blijft zij alleen de moeder van Jezus en Zijne discipelen, de dienstmaagd des Heeren.

Verdiende terechtwijzing aan Roomsche adres.

Prof. Dr. H. H. Kuyper zegt in „De Heraut“:

Onder het ietwat reclame-achtige opschrift „De sprekende slang“ gaf de „Gelderlander“ van 8 Maart een verslag van een lezing door Pater D. van der Geest O. P. voor de Roomsche volksuniversiteit te Arnhem gehouden. Doel van deze lezing was in hoofdzaak om te laten uitkomen, hoe de Roomsche Kerk ten opzichte van allerlei wetenschappelijke kwesties, die de Schrift raken, de Bijbelonderzoekers vrij laat met name wat betreft de verklaring van Genesis 1—3, zooals de scheppingsdagen enz. Tegenover die groote vrijheid, die Rome bij het Bijbelonderzoek veroorlooft, steekt dan te schriller af — het voorbeeld lag natuurlijk voor het grijpen — de Synode onzer Gereformeerde Kerken, die volgens dezen pater den Gereformeerden predikant Dr. Geelkerken buiten de Kerk had gezet, omdat hij meende, dat de geschiedenis van de slang symbolisch moest worden opgevat. In de Roomsche Kerk zou dit niet geschied zijn, want hier was ieder vrij om te gelooven, of de duivel al dan niet in de gedaante van een slang het eerste menschenpaar bekoord (de Roomsche term voor: verzocht) heeft, want men mag ook aannemen, dat dit een symbolische voorstelling van den duivel is.

Blijkbaar is deze pastoor noch van hetgeen te Assen is geschied noch van de leerbeslissingen zijner eigen Kerk behoorlijk op de hoogte.

Dr. Geelkerken is niet „buiten de Kerk gezet“, maar uit zijn ambt als Dienaar des Woords gezet, wat niet 't zelfde is. En dit is niet geschied, omdat deze predikant meende, dat de geschiedenis van de slang symbolisch moest worden opgevat, want hij heeft de symbolische en allegorische verklaring van hetgeen in Genesis 3 aangaande den zondeval ons verhaald wordt, heelst verworpen. En vooris ging het niet alleen over de „sprekende slang“, maar evenzeer en zelfs in hoofdzaak over den letterlijken zin van het proefgebed, over de beide boomen in den hof en over het eten van de verboden vrucht.

En later, sprekende over die beweerde Roomsche vrijheid, merkt prof. Kuyper op:

Het zal pater van der Geest toch wel niet onbekend zijn, dat de zogenaamde Bijbelcommissie door Paus Leo XIII ingesteld, en aan wier beslissingen volgens een verklaring van Paus Pius X e'k Roomsche zich heeft te houden, ook over dit vraagstuk zich heeft uitgesproken, toen ze haar beslissing gaf over de drie eerste hoofdstukken van Genesis. Die beslissingen zijn in dien vorm gegoten, dat bepaalde vragen werden gesteld, waarop dan een bevestigend of ontkennend antwoord volgt. De derde vraag nu luidt aldus: of inzonderheid de letterlijke historische zin in twijfel kan getrokken worden waar het gaat over de in deze hoofdstukken verhaalde feiten, die raken de grondslagen van den Christelijken godsdienst, zooals o.a. de schepping van het heelal door God in den aanvang van den tijd, de schepping van den mensch enz., en dan volgt: de overtrekking van het Goddelijk gebod op aanraden des duivels in de gedaante van een slang? Het antwoord op die vraag nu was ontkennend.

En in het algemeen gesproken:

En als deze Roomsche pastoor zijn lezingen voortzet voor de Volksuniversiteit te Arnhem, dan kan hij daar mischien ook zijn toehoorders eens vertellen, hoe deze Roomsche Bijbelcommissie de Bijbelonderzoekers juist niet vrijlaat, maar aan hare uitspraken bindt in allerlei vraagstukken, die noch met de waarheid, noch met het geloof, noch met het goddelijk gezag der Heilige Schrift iets uitstaande hebben. Zoo heeft, om nu slechts enkele voorbeelden te geven, de Roomsche Bijbelcommissie vastgesteld, dat men niet gelooven, dat Marcus zijn Evangelie heeft geschreven als discipel en tolk van den Apostel Petrus, en Lukas als reisgezel en hoorder van den Apostel Paulus; dat de volgorde, waarin de Evangelien in den Bijbel voorkomen, ook moet worden aangenomen als de chronologische volgorde, waarin ze geschreven zijn, zoodat Matthéus het eerst zijn evangelie schreef, daarna Marcus en in de derde plaats Lucas; dat men moet aannemen, dat de brief aan de Hebróen door den Apostel Paulus zelf is geschreven enz.

Over Freud en de religie.

In „De Groene Amsterdammer“ schrijft Mr. H. Giltay een artikel onder het opschrift: Freud tegen den godsdienst. In aansluiting aan wat in ons blad over Freud en de psycho-analyse geschreven is, geef ik hier uit dit artikel enkele gedeelten. B.v.:

Alle religieuze voorstellingen beschouwt Freud als illusies, d.w.z. als voorstellingen, die in hooge mate het karakter van wenschvervullingen dragen. Hij geeft toe, dat een illusie niet per sé onjuist behoort te zijn: zij kan met de werkelijkheid overeenstemmen. Maar ten aanzien van de godsdienstige illusies acht hij dit in de hoogste mate onwaarschijnlijk.

In de eerste plaats bevatten de religieuze leerstellingen dingen, die zóózeer in strijd zijn met alles, wat wij langs wetenschappelijken weg over de werkelijkheid zijn te weten gekomen, dat men bijna van waanideeën kan spreken. En ten tweede vindt Freud het toch wel heel verdacht, dat al die voorstellingen van een Vader in de Hemelen, van een

genadige Voorzienigheid, van een zedelijke wereldorde en een leven na den dood, zoo precies kloppen met onze diepste wenschen... Terwijl de „bewijzen“, die de geloovigen voor de juistheid hunner leerstellingen aanvoeren, alle objectieve overtuigingskracht missen en alleen iets beleekenen voor wie al bij voorbaat gelooft. Dat walvischen geen eieren leggen, maar levende jongen krijgen, is een voor ons tamelijk onverschillige zaak. Maar als zij niet beter bewijsbaar was dan de godsdienstige leerstukken, zou geen verstandig mensch haar als juist aannemen. Mogen wij in de vragen, die onze hoogste levensbelangen betreffen, dan minder kritisch zijn? Freud vindt deze vragen daarvoor te heilig.

Maar Freud beschouwt de godsdienstige voorstellingen niet alleen als volstrekt onbewezen en onbewijsbaar, hij acht ze ook bepaald schadelijk voor het welzijn der menscheid.

Hij erkent, dat de religie in het verleden de beschaving gewichtige diensten heeft bewezen, tot de temming en sublimering der primitieve, sociale aandriften veel heeft bijgedragen. Maar in datgene, wat toch haar eigenlijke taak was: de groote meerderheid der menschen aan de cultureischen te onderwerpen en hen levens gelukkig te maken, is zij niet geslaagd.

Een wonderlijke opvatting van „de taak der religie“! Wat Freud zelf zou willen? De schrijver zegt er dit van:

Freud antwoordt: hiertoe is allereerst noodig, dat wij de religie als grondslag onzer cultuurvoorschriften verwerpen en haar vervangen door het intellect, door de rede. Wij moeten de menschen doen inzien, dat de cultuurvoorschriften geen goddelijken, bovennatuurlijken, maar een menscheijken, natuurlijke oorsprong hebben. Dat de moraal en het recht, al zijn zij dan ook niet bewust-doelmatig gemaakt, in den grond der zaak toch slechts regels zijn, of althans behooren te zijn, van algemeen sociaal-biologisch nut. Dat zij dus niet eeuwig zijn en onveranderlijk, maar dat gewijzigde omstandigheden ook hunne wijziging noodig maken.

Freud bepleit, om het in één woord te zeggen, een algeheele herziening der moreele en juridische normen, waarop onze beschaving rust. Hij is ervan overtuigd, dat vele der heerscheide normen den toets eener rationele kritiek niet kunnen doorstaan en zullen blijken slechts de uitdrukking te zijn van bekrompen klasse- en persoonlijk belang.

De critiek van den schrijver komt hierop neer:

Maar Freud moet nu eenmaal niets van den godsdienst hebben. Hij beschouwt hem zelfs als een soort ziekte: de algemeene menscheijke dwangneurose. Nu zal ik niet ontkennen, dat Freud en zijn volgelingen Reik en Pfister erin geslaagd zijn, treffende analogieën aan te wijzen tusschen het godsdienstige ceremonieel en de verschijnselen der dwangneurose. Maar de religie gaat tenslotte niet in ceremonieel op en het lijkt mij daarom onjuist, nu maar alle religie, ook de zuiver innerlijke, tot een sociale neurose te stempelen.

Dat de godsdienst, de dogmatische vooral, talrijke neurotische elementen bevat, geef ik terstond toe. En ik acht daarom het werk van Pfister, die de religie van deze ziekelijke, op verdringing berustende bestanddeelen tracht te zuiveren (men zie b.v. zijn „Frömmigkeit des Grafen Ludwig von Zinzendorf“) zoo bij uitstek belangrijk. Inderdaad kan een zoo diep en veelzijdig mogelijke kritische analyse der godsdienstige voorstellingen den godsdienst slechts ten goede komen. Hoe meer kinderlijke, ongezonde illusies wij moeten prijsgeven, hoe beter: want wij naderen zodoende steeds dichter tot de waarheid.

Maar voor de algeheele verwerping der religie bestaat geen enkele steekhoudende grond. Freud's stelling, dat zij een neurose zou zijn, welke derhalve overwonnen moet worden, is een in hare algemeenheid onbewezen en onbewijsbare bewering. En wat Freud's kritiek op het waarheidsgehalte der religie betreft, voorzover het de dogmatische heijdenissen betreft, ga ik in hoofdzaak met hem mee. Onrechtvaardig acht ik echter Freud's min of meer ironisch standpunt ten opzichte van de pogingen van moderne denkers, om tot een „geläuterte“, wetenschappelijk houdbare religieuze levens- en wereldbeschouwing te komen.

Freud is geen filosoof en hij heeft het ook nooit willen zijn. Maar geeft dit hem het recht, het werk van denkers als Fechner, Lotze, Wundt, Paulsen, Heymans en anderen luchtig-weg opzij te schuiven, als het werk van menschen, „die de betekenis der oude woorden uittrekken, totdat zij nauwelijks iets van hun oorspronkelijken zin hebben behouden, die een of andere vage abstractie „God“ noemen en nu ook „geloovigen“ zijn en er zich voor de gansche wereld op kunnen beroepen, een hooger, zuiverder Godsbegrip te hebben dan de anderen...“?

Ook deze auteur spreekt over verschijnselen in den religieuzen mensch alsof ze elementen der religie zelf waren. Daarom is zijn critiek op haar beurt ook weer de onze niet. Maar een stem tegen het Freudianisme doet toch goed, niet het minst uit dezen hoek.

Het Geelkerkianisme en „de jongeren“.

Dr. E. D. Kraan, oud-paeres der G. S. B., zegt naar aanleiding van de verschijning der brochure van ds. Mak: „Waarom niet met dr. Geelkerken mee?“ het volgende in „Geref. Kbl. Vlaardingen“ etc.:

Het verschijnen dezer brochure op zichzelf is reeds een schitterende weerlegging van de bewering, zoowel publiek als heimelijk, evenzeer weloverwogen als klakkeloos geuit, alsof de richting-Geelkerken de consequentie van de beweging der jongeren en zelfs hiermede te vereenzelvigen zou zijn.

De Mak staat, blijkens het woord vooraf, er op, om bij de jongeren te worden gerekend; en hoewel, of lie-

ver juist
acht gees
hem het

In het
ds. Silve
aangekon
in de per
Maar nige
van ds. S

Er is
schen, d
misseer
lijke per
ders gel

Op gev
gaan, z
van hen
zijn er n
dringt het
ven legen
En open
het snijde
danover
voor 'n m
zijn werk
van den
clodeeren.

In het
meenten
natorie g
in „Geref.

Wie d
lastbaar
recht
ang aan
predik
niet u
vingschri
hunner
bezig ho
loopen o
voelen, E
Terecht
gogie zijn

„De Baz

Van Se
In zijn st
zijn kam
stander
wize zij
der voor
eeuw als
bij dat al
niet hare

En dr. C

Een op
destand
zij niet
veel heb
werken,
aan prof
geen klei
na; niet
Hij is es
dat hij e
plaats be
invloed v
men te s

Tenslott

Op de
kant, de
meerma
geslacht
punt, wa
gemaakt.

Deze d
den groo
of men e
brengen

Dr. v. e
Tudschri
betoog v
doop van
de volgen

Een af
Bavin c
in de sac
geen ad
weldaden
bond beg
uit, dat
in den m
de psych
de ouder
met de o
zegen, di
geschiedt
geloov
van hun
liken inv
krachten
Indien
operato
uitsluiten
sacramen
psycholog